

מסורת הש"ס

- א. תויב סוף פירשת צו.
- ב. ירושלמי מגילה פיה היי שם הוריות פיג חייג.
- ג. הוריות י"א.
- ד. יומא יד"א, סוכה כ"דא.
- ה. תויב אחרי פיה.
- ו. פרה פיג מ"א.
- ז. שם שם מ"ז, חגיגה כגא, ובחיים כ"א.

גרוסת

קודם יום בכמה כתי"י ובירושלמי ובראשונים: **קודם ליום**. **פרהדרין** במשניות ובכת"י רבים: **פלחדרין**. **ביתו** זו אשתו בכתי"י ובירושלמי: **ביתו היא אשתו**. **אמרו לו אם כן** בכתי"י: **ובכתי"י** אחרים ומקורות: **והכמים אמורים** אצל **היו מפרשים** במשנה ובכתי"י ובראשונים: **מפרשים**.

לשון

פרהדרין מקור המילה ביוונית *παραδροειν* ממונים, בעיקר על מערכת המיסים, עזרי שרי הצבא וכדומה.

החיים

כלי אדמה גם כלי חרס (המקבלים טומאה חמורה מן התורה), והם ביטולם "כלי אדמה", ואלים נראה כי התגבל בין אלה הוא, והו ביטול החומרים והן בשיטת העיבוד. כלי אדמה אינם עשויים חומר ככלי חרס, אלא אדמה מסוג אחר. ועוד, שכלי חרס שפרים כבשן ואילו כלי אדמה מיושנים (גם כשהם עשויים חימר) בשמש בלבד (וראה תוס' ר"י הלבן).

א משנה שבעת ימים קודם יום הכפורים אינה נעשית אלא על ידו מביתו ללשכת פרהדרין חדר מיוחד הגדול בימים אלו. ומתקנין (מכנינים) את מקומו שמא יארע בו פסול טומאה או אונס אחר ביום הכפורים אשר יזעזע את כניסתו לבית המקדש. ר' יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו, שמא תמות אשתו ותתן שנאמר בסדר עבודת יום הכפורים "וכפר בעדו ובעד ביתו" (ויקרא טז, ו) ופירשו "ביתו" – זו אשתו, הרי כדי שיוכל לקיים את האמור בכתוב חייב הכהן להיות נשוי וכוון שיש לחשוש למות אשתו יש להכין לו אשה אחרת. אמרו לו חכמים לר' יהודה: אם כן שאתה חושש למיתת האשה הרי אין לדבר סוף שהרי על אשה זו שהתקינו לו יהא עלך לחשוש שמא תמות. אלא ודאי שאין לחשוש לכך.

א ימים קודם יום הכפורים מפרשים כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, ומתקנין לו פהן אחר תחתיו, ישמא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו, שמא תמות אשתו. שנאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו", ביתו זו אשתו. אמרו לו: אם כן אין לדבר סוף.

ב גמרא תנן היום: שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרשים כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה, ולשכת בית האבן היתה נקראת. ולמה נקרא שמה לשכת בית האבן – שפך מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים, ובכלי אדמה. מאי טעמא? פון דטבול יום כשר בפרה, דתנן: מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין

נקרא שמה לשכת בית האבן – שכל מעשיה שעושים לצורך שריפת הפרה האדומה לא היו אלא בכלי גללים, בכלי אבנים ובכלי אדמה, שכלים אלה אינם מקבלים טומאה. ושואלים: מאי טעמא [מה טעם] מחמירם כל כך בטהרת הפרה? ומסבירים: כיון שכהן טבול יום כשר בעשיית פרה לאחר שטבל אף שעדיין לא העריב שמשו, דתנן [שכן שנינו במשנה]: מטמאין היו בכונה את הכהן השורף את הפרה ומטבילין

לתרי – לא חיישין, וסתם מתנינן דהכא סבירא ליה דאי חיישין לתדא – נחוש נמי לטובא: יש לומר דהכי קאמר הכא: נהי דחיישין למיתה דחד לזמן מרובה, כמו בההיא דפרק "ארבעה אחין" (גם זה שם, א) דילמא אדמיבב חד מיית אידך, מכל מקום למיתה לזמן מועט כי הכא – לא היה לו למיחש. אלא משום מעלה דכפרה חיישת לזמן מועט – אם כן נחוש אפילו לתרתי ותלת. אי נמי, התם חששא בעלמא הוא משום ביטול מצות יבמוין, וליכא איסורא כולי האי, אבל הכא, משום דכפרת כל ישראל תלוי בה – נחוש אפילו לתרתי ותלת, ואפילו לזמן מועט – ואם כן אין לדבר סוף. הלכך ליכא למעבד תקנתא להאי חששא. וכי פרך בגמרא (יומא י"ג, א) מאי שני דגבי טומאה, דשכיח טפי ממייתה כדאמר בגמרא, סגי לתקן לכהן אחר תחתיו, והכא חיישין לתרתי ותלת! הוה מצי לשנויי כי האי גוונא: ההיא חששא בעלמא היא, ולא היה צריך להפריש אחר, כי מסתמא יצאנו הרבה שיהו ראויין לעבודה, אלא מעלה בעלמא – הלכך סגי בחד. אלא בלאו הכי משני שפיר.

להוציא מלבן של צדוקין – לאו בטומאה דאורייתא מטמו ליה, דלא הוי מולול בה כולי האי. אדרבה, אמרין בפרק "אין דורשין" (חגיגה י"ח, ב): בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת. אלא כדתנן בפרק ג דמסכת פרה (משנה ח): סמכו ידיהם על ראשו ואומרים לו: אישי כהן גדול, רד טבול אחת. דמחמת שנוגעין בו חשיבין ליה כטמא טומאה דרבנן, דאחיו הכהנים חשיבי כטמאים לגבי דידיה, דבגדיהם מדרס לחטאת כדפרישית. שכל מעשיה בכלי אבנים וכי – דווקא באלו שבעת ימים של שריפת הפרה. אבל בשעת קידוש – התנן בפרק ה דמסכת פרה (משנה ח): בכל הכלים

משנה שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרשים כהן גדול – של עזרת יום הכפורים אינה נעשית אלא על ידו כהן גדול. נפק נהלא (י"ג, א), דתמיז גבי יום הכפורים "וכפר הכהן אשך ימשה אוהו". ונעמלא (ו"א, ב) מפרש למה מפרשים. ללשכת פרהדרין – כך שמה. ונעמלא מפרש למה נקראת כן. ומתקנין לו – וממנין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו, אם יארע בו פסול קרי או שאר טומאה המתעכין מלגזא למקדש. ובעד ביתו – גבי יום הכפורים כתיב, דלחמי מות. אם כן – דקיימת לנימיה. אין לדבר סוף – שמה גס זו תמות.

גמרא שריפת הפרה – פיה שלמה שעל פני הבירה – לקמיה מפרש מלא זריה. צפונה מזרחה – נמקלוט מורחית לפניה של עזרה היטה. שכל מעשיה – של פרה. כלי גללים – כפשי נקד. מפרש לכו נמחמת נפק ר"ר – שמשעל" (ס"ג, א). כלי אדמה – שפין עשויין כלי חרס כבשן, אלף מן האלמנה היא, שהוא לאנן רכס, ומוקקין ממנה גללים. מאי טעמא – תקיט לה כלס הללו. דטבול יום – לקמן יליף נפק "שורף קלפיה" (נג"ב, א): "והזה הסהור" כ"ו.

תוספות

שבעת ימים קודם יום הכפורים – יש מקומות ששונה המניין ברישא כמו בכאן, ובבבא קמא (ב, א) ארבעה אבות ויטקין, ובפרק קמא דראש השנה (ב, א): ארבעה ראשי שנים. ואיכא דוכתי דתני מניינא לבסוף: לפני אידן שלשה ימים בריש פרק קמא דמסכת עבודה זרה (א, ב). ובפרק קמא דקידושין (ב, א): האשה קניית בשלש דרכים. ושואלין ודורשין בהלכות (החמ) לפני (החמ) שלשים יום (פסחים ו, א).

וחכמים אמרו אם כן אין לדבר סוף – דאי איכא למיחש למיתה דחדא – נחוש אפילו למיתה דתרתי ותלת. ואף על גב דבפרק "ארבעה אחין" (יבמות כ"ב, ב) משמע לשתם מתנינן דהתם דלמיתה דחד – חיישין, נחוש נמי לטובא: יש לומר דהכי קאמר הכא: נהי דחיישין למיתה דחד לזמן מרובה, כמו בההיא דפרק "ארבעה אחין" (גם זה שם, א) דילמא אדמיבב חד מיית אידך, מכל מקום למיתה לזמן מועט כי הכא – לא היה לו למיחש. אלא משום מעלה דכפרה חיישת לזמן מועט – אם כן נחוש אפילו לתרתי ותלת. אי נמי, התם חששא בעלמא הוא משום ביטול מצות יבמוין, וליכא איסורא כולי האי, אבל הכא, משום דכפרת כל ישראל תלוי בה – נחוש אפילו לתרתי ותלת, ואפילו לזמן מועט – ואם כן אין לדבר סוף. הלכך ליכא למעבד תקנתא להאי חששא. וכי פרך בגמרא (יומא י"ג, א) מאי שני דגבי טומאה, דשכיח טפי ממייתה כדאמר בגמרא, סגי לתקן לכהן אחר תחתיו, והכא חיישין לתרתי ותלת! הוה מצי לשנויי כי האי גוונא: ההיא חששא בעלמא היא, ולא היה צריך להפריש אחר, כי מסתמא יצאנו הרבה שיהו ראויין לעבודה, אלא מעלה בעלמא – הלכך סגי בחד. אלא בלאו הכי משני שפיר.

להוציא מלבן של צדוקין – לאו בטומאה דאורייתא מטמו ליה, דלא הוי מולול בה כולי האי. אדרבה, אמרין בפרק "אין דורשין" (חגיגה י"ח, ב): בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת. אלא כדתנן בפרק ג דמסכת פרה (משנה ח): סמכו ידיהם על ראשו ואומרים לו: אישי כהן גדול, רד טבול אחת. דמחמת שנוגעין בו חשיבין ליה כטמא טומאה דרבנן, דאחיו הכהנים חשיבי כטמאים לגבי דידיה, דבגדיהם מדרס לחטאת כדפרישית. שכל מעשיה בכלי אבנים וכי – דווקא באלו שבעת ימים של שריפת הפרה. אבל בשעת קידוש – התנן בפרק ה דמסכת פרה (משנה ח): בכל הכלים

במשניות פירשו שהיו מטמאים אותו בשרץ, שהוא טומאה מן התורה.

אזרח ההלכה

הפרשת כהן גדול ליום הכפורים שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרשים את הכהן הגדול מביתו ללשכתו שבמקדש, דבר זה ממסורת הקבלה ממשנה רבינו הוא. ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמא יארע פסול בראשו ויעצר או לעבד תחתיו. במשנה. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות עבודת יוה"כ פ"א ה'א). **הפרשת כהן השורף את הפרה** שבעת ימים קודם שריפת הפרה האדומה היו מפרשים את הכהן השורף אותה מביתו, ודבר זה קבלה ממשנה רבינו (ונראה שסומך בזה על דברי ריש לקיש להלן, אף כי תמוה מפני מה פסק כמותו. מ"ל"מ) והיו מושיבים אותו בלשכה בקרן צפונית מזרחית של בית המקדש, כדי להזכירו שפירא זו הריהו בהתאמת הנשחטת בצפון. (רמב"ם ספר טהרה הלכות פרה אדומה פ"ב ה"א-ה).

מטמאין היו הכהן בימי הבית השני היו מטמאים מלכתחילה את הכהן השורף את הפרה באב הטומאה (בגן שרץ) והיה טובל ואחר כך עוסק בה. וכל זה כדי להוציא מלבם של הצדוקים שהיו אומרים שבעשית רק על ידי כהנים טהורים לגמרי, ורצו לבטל בפומבי דבריהם של המורים הלכה ככל העולה על רוחם ולא על פי המסורת. (שם פ"א הי"ד).

קיינים

סדרה של המסכת מסכת יומא מסודרת לפי סדר הזמנים. תחילתה שבעת הימים שקודם יום הכפורים, ולאחר מכן עוסקת היא בערב יום הכפורים, בליל וכו'. משום כך פותחת המסכת במנין הימים (ראה תוס' ד"ה שבעת), כדי להודיע את הסדר המיוחד (ואל משה. ר' יוסף בר' רפאל). **מתקנין לו כהן אחר** אף שלא היו מפרשים את הכהן האחר מביתו (וראה בירושלמי, שחששו לחד שני כהנים אלה במקום אחד) נראה כי ההכנה שעשו לו הייתה התקנת בגדי כהונה ליום הכפורים לפי מידתו, שאם יעצר לו לעבד יהיה אלה מוכנים לו (ת"י). **ולמה נקרא שמה בית האבן** כי ללא ספק היו בבית המקדש לשכות אחרות שהיו בנויות אבן, ולכן צריך לומר שנקרא כך לא משום בנייה אלא משום מעשיה (שיח יצחק). **כלי גללים** רשי"י כאן פירש שכלים אלו נעשו מגללי בקר מיובשים, וכן פירשו רוב הראשונים. ויש שפירשו "גללים" כמו "אבן גלל". כלומר, כלי אבנים גסות (ר"ח). רשי"י בשבת נו"ב ועוד). **מטמאין הכהן** ראה תוספת ד"ה להוציא, שלא היו מטמאים אותו בטומאה שמן התורה אלא היו מטמאים את ידיהם על ראשו והיו אומרים לו "רד טבול אחת", שמתוך שנוגע בו הריהו נחשב כטמא מדברי סופרים. אבל רשי"י במסכת חגיגה וכן הרמב"ם

כי היכי דלא לילולו בה – לומר: הולל ועול יוס כשר נפרה – אין לרין להיות זריזין זה נעמית טרה, לכן עשו זה מעלות הרבה לטרה, וזו אחת מהן. כיון דחטאת היא – חטאת נקראת, שנאמר (נמדנר יט) "למי נדה חטאת היא". וחטאת טעונה צפון נפסון, ולא שזו טעונה נפון, שיהי היא נשחטת נהר המשחה. וכתוב – נפרה (טז) "אל נוכח פני אהל מועד" נהוא דמה, שהוא מועד נהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל שהוא נכחל מנחה. כי היכי דליהוי היכירא – לדעת שהופכט שם, כדי להטיל עליו עזרת פרה הקוריה חטאת וטעונה מנחה, ויש לז לז להיות זריז נעשית וסקר עזומיה. הביירה אשר הכינותי – אשר זימנתי לה מקום גורן ארובה לנחמה זו. וזו קאמר ליה להאי קרא נדברי הימים. מנא הני מילי – דעני פרשה ליום הכפורים ולפרה, כאשר עשה – נמלוס, שזו אומס לפרוס מנחה שבעה ימים, שנאמר (ויקרא ח) "ופנה אהל מועד משני יומים ולילה וגו'. וכשמני עבדו, שנאמר (טז ט) "ויהי ביום השמיני קרא" וגו' וכתיב "קרב אל המזבח" וגו' "כאשר" וגו' "וזה לעשות" לדורות, לפרוס שבעה לפני עזרת יוס אהל. דלפני עשייה – קיוס המלוה.

תוספות

מקדשים, ואפילו בכלי גללים כו'. ואדרבה, התם משמע דטפי פשיטא לו דבשאר כלים מקדשין מבכלי גללים. וכלי גללים וכלי אבנים איצטרך ליה לאשמועינן, דאף על גב דהוא כלים מיקרו לענין טומאה – מכל מקום הם כלים לענין קידוש, וקרינן בהן "מים חיים אל כללי". ומאי שנה צפונה מנחה – ואם תאמר: אמאי לא היו מפרשין נמי כהן גדול לפני יום הכפורים ללשכה זו שעל פני הבירה? ויש לומר: דלשכת פרה היו קורים לה לשכת בית אבן, כי היכי דנחוי לה היכירא שכל מעשיה וכל אבנים. ואי הוה מפרשי נמי להאיא לשכה כהן גדול לפני יום הכפורים – אז לא הוה ליה היכירא לפרה. אי נמי יש לומר: משום דכהן גדול ביום הכפורים פרישתו לקדושה, שכל עבודתו לפניו ולפניו, הוי מפרשים אותו ללשכת פרהדרין שבניה בקדש. אבל פרה, שנעשית מחוץ, בהר המשחה – פרישתו ללשכה שעל פני הבירה, שחוץ לעזרה. **אלא** אימא כוליה קרא ביום הכפורים כתיב – תימה לי: מאי קא פריז? דאי כוליה קרא ביום הכפורים כתיב – אם כן "לעשות" למה לי? ויש לומר: דסלקא דעתך דמקשה דתרוייהו איצטרך ליום הכפורים, דאי לא כתב אלא "לכפר" – הוה אמיתא: פרה דקרבנות, ואי לא כתב אלא "לעשות" – הוה אמיתא: זה פרה, להכי כתב תרוייהו, לאשמועינן דווקא יום הכפורים, דכתיב ביה תרוייהו.

אוחו מיד, וכל זאת כדי להוציא מלבן של צדוקים להראות בפומבי שאין חוששים לדבריהם. שהיו הם אומרים: במעורבי השמש כלומר, ככהנים שטבלו לטהרתם והעריכה עליהם השמש, ונטהרו טרה גמורה בלבד היתה נעשית הפרה. וכיון שהיו מטמאים את הכהן השרפה תקינו [התשינן] לה רבנן [חכמים] כנגד זה חומרות יתירות מרובות: שתיעשה בכלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו [שאינם מטמאים] כנגד זה [כדי] טומאה כי היכי שלא לילולו [ילולון] בה לעשותה בטומאה מתוך שיראו שמקילים בהם לעשותה אף בטבול יום.

א כיון שהובאה משנה זו שואלים לגופה: מאי שנה [במה שונה, מדוע] בחרו לשכן את הכהן העושה את הפרה האדומה דווקא בלישכה הפונה צפונה מזרחה? ומשיבים: כיון שחטאת היא שהפרה האדומה מכונה במקרא "חטאת" (במדבר יט, ט) וקרבן חטאת (שחישתו וזריקת דמו) טעונה צפונה למבוא. וכתוב [ונאמר] בה בפרה אדומה גם: "וזהו אל נכח פני אהל מועד" (שם, ד) ולפני אהל מועד משמע – צד מזרח שלו. על כן תקינו [תיקנו] לה רבנן [חכמים] לשכה צפונה מזרחה, כי היכי דלהוי [כדי שיהא] לה לעשיית הפרה היכירא [היכר] ומתוך כך ישם הכהן העושה אותה אל ליבו להיות זריז במעשיה וסדר עבודותיה. עוד שואלים בלשונה של המשנה שהובאה: מאי [מה פירוש] "בירה" הנזכר בה? אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: מקום היה בהר הבית ו"בירה" שמו, ולידו היה בית לישכת בית האבן, וריש לקיש אמר: כל המקדש כולו קרוי "בירה", שנאמר בדברי דוד: "ולשלמה בני תן לבב שלם ללמור מצוותיך עדותיך וחוקיך ולעשות הכל ולבנות הבירה אשר הכינותי" (דברי הימים א כט, ט).

ד לגופה של ההלכה שיש להפריש את הכהן לצורך עבודת יום הכפורים ולצורך עשיית הפרה, שואלים: מנא הני מילי [מנין דברים אלה] מה מקורם במקרא? אמר ר' מנימו בר חלקיה אמר ר' מחסאי בר אידי אמר ר' יוחנן: בדין פרישת אהרן ובניו ושיבתם במשכן במשך שבעה ימים ולא עשו את עבודת הקודש אלא ביום השמיני לימי המילואים ואמר קרא [הכתוב]: "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם" (ויקרא ח, לד) משמע שהציווי על הפרשה כגון זו נאמר לא רק לשעתו אלא אף לדורות. וכך יש לדרוש את הכתוב: "לעשת" – אלו מעשי פרה אדומה שצריך הכהן העושה אותה בפרישה שבעה ימים טרם עשייתה, "לכפר" – אלו מעשי יום הכפורים, שחייב הכהן הגדול בפרישה שבעה ימים טרם יום הכפורים. על מדרש זה שואלים: בשלמא, כוליה קרא בפרה לא מתוקם [נניח, כל הפסוק אינו ניתן להיות מונמד, מוסבר, רק לענין פרה אדומה] כי "לכפר" כתיב [נאמר] שם, ופרה לאו [דא] בת כפרה היא, שהרי אין ייעודה לכפרה אלא לטהרה היא נעשית. אלא, אימא כוליה קרא [אמור שכל הכתוב כולו] ביום הכפורים כתיב [נאמר] משמעה הכפרה של יום הכפורים הוא כימי המילואים, ומהיכן אם כן תלמד לפרישת הכהן העושה את הפרה האדומה! אמר [אמורים] כתשובה לכך: יליף [למד] הוא בבירה שווה "צוה" "צוה". שכן כתיב הכא [נאמר כאן] כימי המילואים "צוה ה' לעשת", וכתבי התם [ונאמר שם] בפרה אדומה "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר" (במדבר יט, ב), ונלמד: מה לשון "צוה" שנאמר להלן, בענין פרה נאמר – אף האמור כאן "צוה ה' לעשות" שנאמר בפרשת המילואים נאמר אף לענין פרה. ומה כאן במילואים יש דין פרישה טרם מעשה העבודה – אף להלן בדין פרה דרושה פרישה טרם עשייתה.

מסורת הש"ס
א. זבחים קד, ב. פסח
פי"ד.
ח. ירושלמי פסחים פ"ז
ה"ח (עיי"ש).
ט. יומא ג, ב.

גרסות
להוציא מלבן של צדוקין
בכ"י ובמסנה: ממני צדוקין.
טעונה צפונה בכ"י ובמ"י: טעונה צפון.

עיונים

להוציא מלבן של צדוקים שאף על פי שגם לדעת חז"ל מותר לעשותה במעורבי שמש, ואררבה, אפשר לומר שיש בכך צד הידור מצוה, מכל מקום אם היו עושים כן היה בכך כעין חיזוק לשיטת הצדוקים, ולכן הקפידו להראות בפומבי שאין בדבריהם כלום. המחלוקת בענין זה היא בפירוש הכתוב (בפרשת פרה אדומה) "ואסף איש שהוה את אפר הפרה", אם "טהור" משמע טהור מכל טומאה שבעולם, או שכונתו אפילו טהור לענין מסוים (כגון לאבילת מעשרות). ראה ב"רש למסכת פרה פ"ז מ"ז.

איהו במקדש אלא בהר היתום, מכל מקום אם נעשתה שלא לשמה נפסלת (ת"י). מנא הני מילי ולכאורה שאלה זו היה צורך לשאל מיד בתחילת הגמרא, ומפני מה הביא תחילה את המשנה בענין פרה אדומה, ורק אחר כך שואל לעצם הענין? ויש לומר כי את המשנה עצמה היינו יכולים להבין ללא הבסיס של הכתוב בתורה. שהינו אומרים כי הכהן הגדול הצריך לעשות עבודה שיש בה בפרה לכל ישראל ראו לו שפרשו מן העם ויבין עצמו לכך. ואולם כיון שהוכחנו כי מצות פרישה כזו קיימת גם בפרה אדומה, שבה אין טעם זה של פרישה לקדושה קיים, על כן יש לחפש מה הוא מקור הדברים במקרא (פ"ב).

ואימא כפרה דקרבנות – כגון קרבנות ימיר דכמיז כגון כמיה מקומות "וכפר עליו כהה"ן" מי ידענין הי מתרמי – והלא על די פייס היו ענדקין, כדלמרין לקמן (כ"ב), הכי נרסין: אמרי אלמה לא ניבעי פרישה לכולה משמרת בית אב – אלמה לא, כמניה. איך יוכל לומר כן פרישה, הכי יש לומר על כל בית אב על משמרת, התלוין ליימי שנת לשמט אש יומו שיפרשו כל בית אב שנתע ימיס קודם היום הקבוע לו דבר הקבוע לו זמן – יום הכפורים, מדבר הקבוע לו זמן – המילואים, שנאמר: (שמות מ) "ביום ההוא תעשה שבת גדולה למעש מקיס" וגו', והוא היה שמיני למילואים. הנהג פעם אחת בשנה – מילואים, פעם אחת הוא לעו בשנה. אי חג המצות – לומר: ש' לך לומר שעל חג המצות נאמר הואיל ופתח בו חמלה על מקיס, או על חג הסוכות, הואיל ומרוב מנוחו בסוכה ולולו וערנה ויטון המיס. ליום אחד – בשביל יום שמיני לבדו. ואימא שמיני – ערלה. הזה כתיב – "כאשר עשה ביום הזה" – כזה – לא הניח פרישה לזוגתו.

תוספות

משני כי הכא: הני מילי הכיכ דאיכא דדמי ליה, אף על גב דהדר פריך: ויליף "אחוח" "אחוח" מלוט; ויש לומר: היתם לא שייך למיפרך ועוד לילף אחוה מלוט, משום דלא דמיא ההיא פירכא לקמייתא. דמטיקרא פריך ויליף מעריות, ונימא אפילו אשת אחיו מאמו, מהו אשת בן אחיו לא. והדר פריך: לילף מלוט דאפילו אשת בן אחיו, ולחכי אי לא הוה משני הני מילי הכיכ דליכא דדמי ליה – הוה צריך למיפרך בלשון ועוד, כדפריך בפרק קמא דמנחות ובפרק "המפלי" וכוין דלא הוה הקשוני השניה מעין הראשונה – לא שייך למיפרך ועוד. אימא כפרה דקרבנות – פירוש: דשאר קרבנות נמי ניבעי פרישה. אבל אין לפרש דקרבנות דוקא, דהא יום הכפורים נמי פרישה דקרבנות הוא.

דינן דבר שאין קדושה לפניו – אף על גב דשבת לפניו הוא – לא קחשיב, אלא קחשיב יום טוב דחלי בבית דין, אבל קדושת שבת – קביעא וקיימא. ואידי ואידי יש קדושת שבת לפניו.

המילואים. ואין דנין פרישת שבעה ימים לפני עבודת שבעה ימים של הרגל, ונלמד מן הכתוב שהכוונה שפרשו שבעה ימים טרם שמיני עצרת, שאף הוא חג, ואז התקיים ההשוואה, שהרי גם זו פרישת שבעה ימים אחד הוא! ודוחים: דנין דבר שאין קדושה לפניו כיום הכיפורים שהימים שלפניו ימי חול מדבר שאין קדושה לפניו כמילואים, שאף לפניו לא היה כל יום מקודש, ואין דנין דבר שיש קדושה לפניו כשמיני עצרת שיש לפניו את שבעת ימי חג הסוכות מדבר שאין קדושה לפניו. על כך מקשים: ולאו [וכי לא] קל וחומר הוא שאפשר ללמוד כאן? השתא [ועכשיו, הרי] אם דבר שאין קדושה לפניו בעי [צריך] פרישה מפני קדושתו, דבר שיש קדושה לפניו לא כל שכן שיצטרך פרישה קודמת לו! אמר רב מרשיא ברחיית קושיה זו: לא, אי אפשר ללמוד קל וחומר כאן, כי "הזה" כתיב [נאמר] "כאשר עשה ביום הזה" [להדגיש: דווקא יום כזה בדיוק כפי שהיה במילואים, ולא בכל אופן אחר. רב אשי אמר: אין לפרש שיצטרפו פרישה לפני שמיני עצרת מטעם אחר, שכן מי איכא מידי [האם יש בדבר] בעיקר רגל כלומר, היום הראשון של חג הסוכות, לא בעי [אינו צריך] פרישה כפי שכבר הוכחנו, ואילו הטפל ידידיה [זו] בעי [צריך] פרישה כלומר, שמיני עצרת שהוא כחוספת, יום העצרת שלאחר החג העיקרי התא בו קדושה וחומרה יותר מאשר בעיקר החג? ואפילו לשיטת מאן [זו] שאמר: שמיני עצרת רגל בפני עצמו הוא שאין דינו כחלק מחג הסוכות אלא כחג בפני עצמו, הרי הני מילי [דברים אלה אמורים] לענין

קייובים

מדבר הנהג פעם אחת בשנה הביטוי הזה מתייחס למילואים – וכמוכן שאינו מדויק, שהרי אין עושים מילואים פעם בשנה. ואם היה צריך לדייק בדברים היה עליו לומר כי המילואים כאשר הם נהוגים (בחנות המשכן, בחנות המקדש בימי שלמה, או בבית שני) דאי שאינם נהוגים אלא פעם אחת באותה שנה (ריטב"א). וכי תימא לא ידענין יש מקרים בהם מסקנת מדרש ההלכה היא כי כיון ששני הדברים

א עוד דנים ומעיינים בגזירה השווה לענין פרישת הכהן, אמרו כי "לכפר" – אלו מעשה יום הכפורים. ושואלים: ואימא [ואומר] שהכוונה היא לכפרה של קרבנות בכלל, שכל כהן העוסק בעבודת הקרבנות העשויים לכפר יצטרך לפרוש שבעה ימים טרם עבודתו! את השאלה הו מנסים לדחות מבחינה מעשית: מי ידענין הי [האם יודעים] אנו איזה [כהן מתרמי [יודות] להקריב קרבן מסויים, דבעי ליה [שיצטרך] לעשות] פרישה? על דחיה זו משיבים: אלמה [זמון] לא? יש ויש דרך לעשות זאת, כגון ניבעי ליה [נצריך] פרישה לכוליה [זכך] משמרת בית אב, שהרי לכל משמר יש שבוע קבוע לעבוד בו, ולכל בית אב במשמרת יש יום קבוע לעבודה בשבוע זה, ונאמר כי כל הכהנים השייכים לבית אב המיועד לעבודה ביום מסויים, יצטרכו לפרוש שבוע קודם! על כן דוחים את ההצעה בדרך אחרת: דנין דבר שקבוע לו זמן ידוע בשנה, כיום הכיפורים, מדבר שקבוע לו זמן כמצוות המילואים למשכן, לאפוקי [נהוציא] קרבנות, דכל יומא אינהו [שבכך] יום [ישנם] וכיון שאינם מאוחר טוג – אין ללמוד לגביהם. ומקשים עוד: ואימא [ואומר] שהכוונה במילה "לכפר" היא לקרבנות הרגלים שיצטרכו מקריבי קרבנות הכפרה שברגל לפרוש שבעה ימים קודם! ודוחים: דנין דבר שנהג פעם אחת בשנה ביום הכיפורים מדבר הנהג פעם אחת בשנה כמילואים שלא נעשו פעמיים, לאפוקי [נהוציא] רגלים, דלאו [שלא] פעם אחת בשנה נינהו [הם] אלא שלוש פעמים, ומקשים: ואימא [ואומר] שרק רגל אחד מן הרגלים יצטרך פרישה, ויהא זה איפוא רק אחת בשנה! וכי תימא [ואם תאמר]: לא ידענין הי מיניהו [אין] אנו יודעים איזה מהם הוא החשוב שבהם שצריך לפרוש לפניו, והרי יש להסתפק אי [אם] הכוונה לחג המצות (פסח), הואיל ופתח בו הכתוב תחלה שתימך מקדמו לשלושה רגלים, אי [אם] הכוונה לחג הסוכות, הואיל ומרובה מצותו בקרבנות, שמרובים בו יותר מבשאר רגלים! אלא עלינו לדחות את כל הנימוקים שאמרנו ולתת תשובה אחרת לשאלה: דנין בגזירה השווה פרישת שבעה ימים לפני יום אחד של עבודת קודש, של יום הכיפורים, מפרישת שבעה ימים אחד של

החיים

משמרת בית אב כל משפחות הכהנים נתחלקו עוד בתקופה קדומה (בימי דברי הימים א' ד, כד-כ"א) לשישה וארבע משמרות. מספר זה של משמרות נתקיים גם בימי הבית השני, אף כי היה צורך בחלוקה מחדשת של ארבעת המשמרות לשלוש עשרים וארבע משמרות חדשים. כל משמר של כהנים היה מחולק לשישה בתי אב. כל משמר היה עולה לירושלים לעבוד במקדש במשך שבוע אחד, וכן לפי סדר קבוע היה כל משמר מצוי לפי הורו שבעיניו בשנה בערך. בשלושת הרגלים (פסח, שבועות וסוכות) היו כל המשמרות עולים לירושלים, וכולם כאחד היו עובדים בעבודות המקדש השכיבות לרגל. אף בשבוע העבודה של כל משמר היה כרגיל כל בית אב עובד ביום קבוע בשבוע, ורק אם העבודה היתה מרובה מדי היה מקבל סיוע מבת בית אב אחר. לפי זה היו כלל בית אב שני ימים קבועים בשנה בהם היו עובדים במקדש.

יכולים להיכנס במידה שוה לאותה מסגרת הרי יש להניס את שניהם כאחת. ולכאורה כאן יהא דובר בניגוד לעיקרון שהדבר צריך להיעשות רק אחת בשנה. ואולם יש לומר כי כאן רק החגו שתי האפשרויות של הלימוד ההלכתי, ואילו המסקנה היתה להעדיף את חג הסוכות. כי כיון שהוא מרובה בקרבנות הריהו דומה יותר לימי המילואים (שהם יצחק).

מסורת הש"ס

ג. ריית ד.ב. סוכה מו.א. ח.א. חגיגה יז.א. ירושלמי סוכה פ"ב ה"ו. שם חגיגה פ"א ה"ו. שם מ"ק פ"ג ה"ה. ב"ר פ"ק. פסד"כ"ל.

גדרות

אמרי אלמה לא בכתיב: אמרי, בעלמא הכי נמי דלא בעי פרישה אלא אמאי לא.

רגל אחד בכתיב: חד רגל.

השתא דבר – לא כל שכן

משפט זה חסר בכתיב: ואפילו למאן דאמר שמיני בתרתי הלבו: אף על גב דשמיני.

החיים

משמרת בית אב כל משפחות הכהנים נתחלקו עוד בתקופה קדומה (בימי דברי הימים א' ד, כד-כ"א) לשישה וארבע משמרות. מספר זה של משמרות נתקיים גם בימי הבית השני, אף כי היה צורך בחלוקה מחדשת של ארבעת המשמרות לשלוש עשרים וארבע משמרות חדשים. כל משמר של כהנים היה מחולק לשישה בתי אב. כל משמר היה עולה לירושלים לעבוד במקדש במשך שבוע אחד, וכן לפי סדר קבוע היה כל משמר מצוי לפי הורו שבעיניו בשנה בערך. בשלושת הרגלים (פסח, שבועות וסוכות) היו כל המשמרות עולים לירושלים, וכולם כאחד היו עובדים בעבודות המקדש השכיבות לרגל. אף בשבוע העבודה של כל משמר היה כרגיל כל בית אב עובד ביום קבוע בשבוע, ורק אם העבודה היתה מרובה מדי היה מקבל סיוע מבת בית אב אחר. לפי זה היו כלל בית אב שני ימים קבועים בשנה בהם היו עובדים במקדש.